

Od kataloga do police – iskanje gradiva v šolski knjižnici Osnovne šole Prule, primer medpredmetne ure v petem razredu

From the catalogue to the shelf – seeking library materials at Primary school Prule: an example of crosscurricular lesson in 5th grade

> Gregor Škrli

Izvleček

Zamisel za medpredmetno povezovanje v petem razredu se je porodila med načrtovanjem letne priprave knjižničnega informacijskega znanja. Z učiteljico sva dognala, da je uro najbolj povezati s poukom slovenščine, ko je na programu priprava na govorne nastope. Zdelo se nama je bistveno, da vključiva sodobno informacijsko-komunikacijsko opremo, s katero bodo učenci iskali po spletnem katalogu. Za to šolsko leto se je iskanje razširilo s pametnimi telefoni in tablicami, kar je omogočila nova aplikacija mCOBISS. Učenci pri uri ponovijo uporabo spletnega kataloga, ki omogoča, da ugotovijo, ali knjižnica ima gradivo z določenim naslovom oziroma gradivo iskanega avtorja. Ugotovljeno je bilo, da od te ure dalje petošolci raje in večkrat samostojno uporabljajo COBISS/OPAC.

Ključne besede

šolska knjižnica, knjižnično informacijsko znanje, COBISS/OPAC, mCOBISS, katalogi, iskanje, gradivo, motivacija

UDK

027.081:027.8(497.40Š Prule)

025.4.036:027.8(497.40Š Prule)

Abstract

The idea for his crosscurricular connection in 5th grade was born during making a yearly plan of Library and information knowledge. It was agreed with the teacher that the lesson is best connected with the class of Slovenian when pupils are preparing for oral presentations. It seemed essential that modern information-communication technology is included, enabling pupils to search the union catalogue. In this school year the search was expanded to smartphones and tablets via the new mCOBISS application. In this lesson the use of the web catalogue is exercised which enables the pupils to see if a particular library has in its holdings materials with a certain title or by a certain author. It was found that after this lesson the 5th-graders use COBISS/OPAC with greater pleasure and independence.

Keywords

school library, Library and information knowledge COBISS/OPAC, mCOBISS, catalogue, search, materials, motivation

Uvod

V naši knjižnici poteka prilagojeno učenje iskanja gradiva med policami (s pomočjo legende postavitve in označb polic ter po katalogu že od prvega razreda dalje (v nižjih razredih bolj praktično, v višjih pa tudi s pomočjo učenja pri pouku). Učenje poteka tako individualno kot skupinsko (v okviru interesne dejavnosti, izbirnega predmeta) in v okviru pouka knjižničnega informacijskega znanja (dalje KIZ). Učenci se učijo uporabljati katalog, ki jim omogoča, da ugotovijo, ali knjižnica ima gradivo z določenim naslovom oziroma gradivo določenega avtorja, določene teme (zgodovina, ekologija, gospodinjstvo idr.) in podobno.

Ideja za medpredmetno povezovanje v petem razredu se je porodila med načrtovanjem vsakoletnih ur KIZ v šolski knjižnici. Pri medpredmetnem povezovanju gre za povezovanje med sorodnimi učnimi vsebinami znotraj enega učnega predmeta ali med več predmeti, v tem primeru med slovenščino in KIZ (ustrezni cilji iz kurikula). Od predmeta, s katerim se ura KIZ povezuje, je odvisna tudi vsebina gradiva, ki ga bodo učenci iskali v katalogu. Sklepala sva tudi, da bodo učenci tega razreda nadgradili že pridobljeno znanje iz četrtega razreda, saj so v okviru KIZ spoznavali iskanje po katalogu in knjižnici (izbirno in osnovno iskanje v COBISS/OPAC, kjer so iskali gradivo po avtorju in/ali naslovu).

Nastanek medpredmetne povezave

Vsako leto pred načrtovanjem letne priprave pouka v knjižnici, po pregledu realizacije ur in ciljev preteklega šolskega leta, posameznim učiteljem oz. aktivom učiteljev predlagam vsebine, ki so primerne za določen oddelek, in hkrati cilje, ki jih želim doseči. Učiteljica, ki uči v petem razredu, mi je predstavila nekaj ciljev v okviru predmetov družba, slovenščina ter naravoslovje in tehnika (NIT). Ugotovila sva, da bova uro najbolje izpeljala v okviru slovenščine, ko bodo učenci pripravljali govorne nastope (del priprave je tudi iskanje ustrezne literature). Skupaj sva načrtovala uro v okviru pouka slovenščine, dorekla vsebino ure in zapisala cilje predmeta in KIZ, določila obseg in trajanje ure (1 pedagoška ura), način izvedbe ter vse skupaj zapisala v okviru priprave na pouk. Uro je kolegica zapisala tudi v letno pripravo (LDN) svojega predmeta (ura se bo izvedla medpredmetno v povezavi s slovenščino in bo potekala v šolski knjižnici), saj sva okvirno določila tudi čas izvedbe (izpeljava govornih nastopov v mesecu novembru). Njena letna priprava je pomembna tudi zaradi zapisovanja v e-dnevnik, saj naslov ure v e-dnevniku vpisuje nosilec predmeta. Pomembno se nama je zdelo, da dodava tudi uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske opreme (dalje IKT), s katero si bodo učenci pomagali pri iskanju. V tem šolskem letu smo iskanje razširili (poleg do zdaj uporabljenega klasičnega namiznega računalnika, prenosnika in i-table) tudi na tablico (iPad) in pametne telefone (to nam je omogočila novost mCOBISS – več o sami aplikaciji in delovanju le-te je dostopno na uradni spletni¹ strani ponudnika). Zaradi uporabe sodobne tehnologije sva upala na večjo stopnjo motiviranosti pri učencih za iskanje gradiva. V nadaljevanju bom predstavil izvedbo načrtovane ure.

Predstavitev ure Od kataloga do police

Učenci naj ne bi imeli težav z uporabo kataloga in legende postavitve knjižničnega gradiva (na podlagi evalvacij že izvedenih ur v nižjih razredih) in bodo pri tej uri ponovili pot knjige od kataloga do police. Obnovili so postavitev gradiva v prostem pristopu v šolski knjižnici. Ob uporabi lokalnega² kataloga COBISS/OPAC za iskanje knjig, so ponovili in nadgradili iskanje gradiv po avtorju, naslovu ter se naučili iskati po ključnih besedah. Vsebinsko so iskali gradivo za govorni nastop (opis živali, rastline, predmeta). Pomembno je bilo, da so iskali ustrezno poučno in strokovno gradivo (tudi slovarje, leksikone, enciklopedije) za opise živali, rastlin, predmetov. Bistveno je bilo, da so doživeli šolsko knjižnico kot informacijsko središče šole, kjer so znali samostojno pristopiti h gradivu, potem ko so v katalogu poiskali ustrezno gradivo za rešitev svoje naloge.

Ob tem sem v učno pripravo zapisal tudi cilje, v skladu s katerimi učenec ponovi elemente bibliografskega opisa s poudarkom na naslovu in ključni besedi ter pravila

¹ Spletna stran: <http://m.cobiss.si/>.

² Katalog knjižnice OŠ Prule: <http://www.cobiss.si/scripts/cobiss?command=CONNECT&base=51314>.

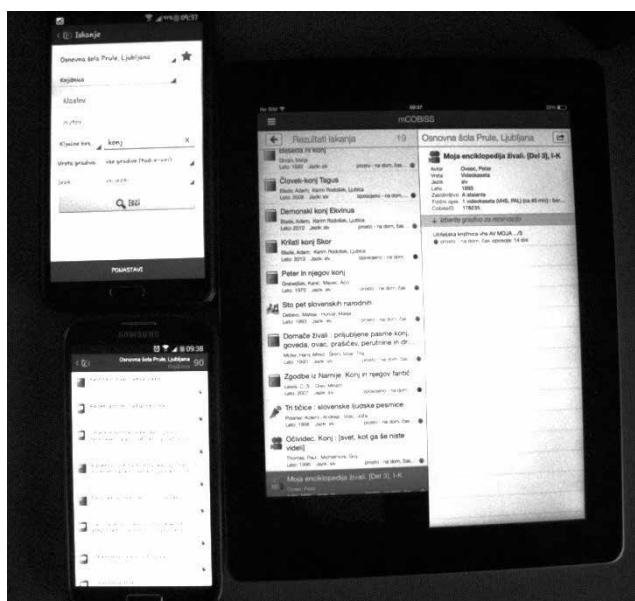
iskanja gradiva v knjižnici. Ob vsem pa ne smemo pozabiti na razvijanje kompetenc. Učenec pri uporabi knjižničnega gradiva in drugih informacijskih virov razvija sporazumevalne zmožnosti v materinščini in prebira poučno gradivo. V knjižnici nadgrajuje učni proces iz razreda in si z informacijami gradi lastno znanje. S knjižničnim gradivom in drugimi informacijskimi viri spodbuja svojo radovednost in raziskovanje (povzeto po Knjižnično informacijsko znanje).

Uvodno delo in razlago sem zastavil frontalno z metodo razlage in metodo demonstracije virov. Pri samostojnem reševanju nalog, uporabi kataloga in iskanju gradiva so učenci delali v dvojicah ali manjših skupinah (odvisno od številčnosti oddelkov) ter uporabljali IKT-opremo (namizni računalnik, i-tablo, iPad in pametne telefone). Za delo sva s kolegico pripravila učne liste (v prilogi), na katerih so zapisane naloge in navodila. Učiteljica je učencem tudi določila naloge (kdo bo iskal rastline, kdo živali in kdo predmete).

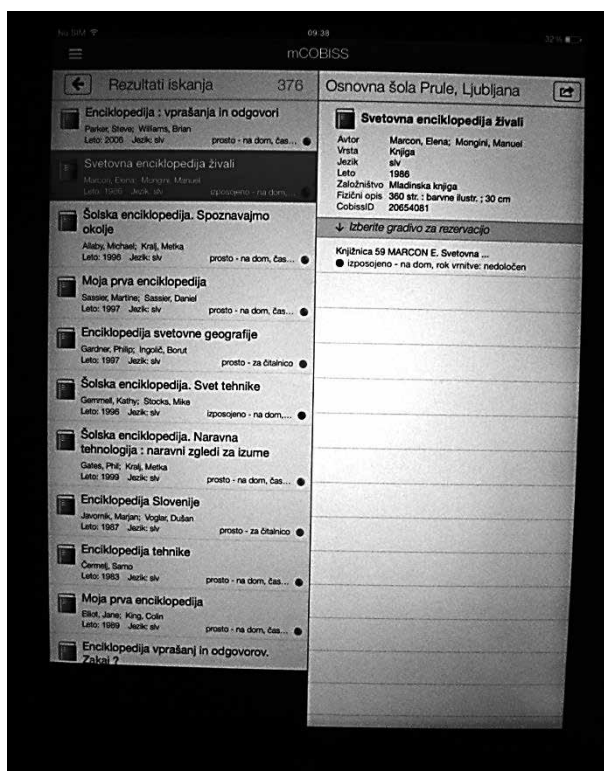
Ker so pri uri učenci uporabljali IKT in lokalno bazo COBISS/OPAC, sem jih na začetku opozoril na ustrezno iskanje, na posamezne ključne besede naslovov knjig in ne samo na posamezne živali, rastline in predmete (iščejo naj tudi širše, po nadpomenkah), zato sem na i-tabli pokazal primer. Učenci so spremljali in preizkušali primer na svoji IKT-opremi. Nato sem jih opozoril tudi na oznake polic, kjer bodo iskali knjige. V katalogu so našli postavitev v polju status v izposoji, pri podatkih o izvodu (to je lokacija). Učiteljica jim je podala navodilo, da naj bodo pozorni pri iskanju bistvenih podatkov za opis živali, predmeta, rastline (učni list). S pomočjo kataloga so tako izvedeli, ali je v knjižnični na zalogi gradivo z določenim naslovom (npr. Enciklopedija živali) oziroma gradivo določenega avtorja (npr. Graff, Jackie) in ali ima knjižnica gradivo z določeno tematiko (npr. gradivo o čebelah) ter katero gradivo je na voljo v knjižnici, če iščejo s pomočjo ključne besede. Učenci so pri uri iskali in večinoma našli odgovore na zastavljena vprašanja. Smeli so uporabiti svoje mobilnike, brskali so med policami, odčitavali ISBN-kode ter raziskovali po zalogi šolske kot tudi drugih knjižnic. Med raziskovanjem in uporabo so se navdušili nad enostavnostjo mCOBISS-a (vešči so uporabe pametnega telefona) in dejstvom, da so lahko v knjižnici uporabljali svoj telefon. Bili so bolj motivirani, saj so lahko uporabljali svoje telefone (nekateri imajo vključen prenos podatkov, drugi so se povezali prek wi-fi).

Ko so začeli iskati ustrezno gradivo (nekateri so iskali gradivo o rastlinah, drugi o živalih itd.), si je ena skupina izbrala rastlino navadna arnika. Po katalogu so iskali

na različne načine, z različnimi iskalnimi ukazi in ključnimi besedami. Ko so našli zanimivo oz. potencialno uporabno knjigo, so jo odšli iskat med police. Najdeno gradivo so pregledali in poiskali rešitev za svojo nalogo. Ob tem so sproti izpolnjevali učne liste. Edino težavo jim je predstavljalo dejansko stanje, ko gradiva zaradi izposoje ni bilo na policah (veliko gradiva je med letom izposojenega), zato so za potrebe naloge izpisovali nekatere podatke o avtorjih in naslovih. Pri iskanju sva s kolegico učencem tudi ustrezno pomagala. Pred koncem sem jih opozoril, da lahko za ustrezno pripravo na govorni nastop nadaljujejo iskanje gradiva v knjižnici tudi po pouku in v prostem času.

Slika 1: Aplikacija mCOBISS na pametnih telefonih in iPadu, s pomočjo katerih so učenci iskali gradivo (foto: G. Škrlić).

Slika 2: Učenci so, s pomočjo iPad-a in aplikacije mCOBISS, iskali gradivo za govorni nastop po ključnih besedah. Slika prikazuje izposojeno gradivo (foto: G. Škrli).

Sklep

V prispevku sem predstavil medpredmetno sodelovanje knjižnice in slovenščine v petem razredu, kjer smo povezali več sorodnih vsebin in ciljev. Ustrezna vsebina je bila povezana s pripravami na govorne nastope. Gradivo je bilo opredeljeno s tremi področji, kot je to zastavila učiteljica predmeta (predmeti, rastline in živali). Učenci so dobili učne liste z navodili in ustrezno IKT-opremo. Nekateri so izjemoma uporabili svoj pametni telefon in bili izjemno navdušeni ter dodatno motivirani za iskanje (uporaba telefona v knjižnici in pri pouku je skladno s šolskimi pravili in knjižničnim redom drugače prepovedana).

Po izvedeni uri sva s kolegico opravila evalvacijo in zapisala vse opazke (zaznane prednosti, slabosti in potrebne pogoje za izvedbo ure). Ugotovila sva, da so bili učenci uspešni z aktivnimi oblikami učenja, sodelovalnim učenjem in učenjem z odkrivanjem. Preveril sem njihove

sposobnosti iskanja po katalogu, njihove iskalne strategije, zapisovanje podatkov in razumevanje prebranega. Za izvedbo so bili izjemno dobrodošli sodobno opremljena knjižnica z IKT, urejen in dostopen katalog ter urejena in usklajena postavitev gradiva na policah. Bolj uspešni so bili tisti učenci, ki so uporabljali mCOBISS, saj so z novejšega gradiva, za pridobivanje podatkov, tudi odčitavali ISBN-kode. Večina učencev je našla gradivo za pripravo na govorni nastop. Poleg obvezne literature so našli tudi dodatno gradivo za prosti čas.

Nekaj dni po izvedeni uri v knjižnici sem opazil, da so petošolci veliko raje in večkrat samostojno uporabljali COBISS/OPAC (ob prihodu v knjižnico so šli naravnost k računalniku in sami iskali gradivo). Napredek pri samostojni uporabi kataloga je bil posebej viden pri naslednji skupni uri pouka v knjižnici.

Viri

- Knjižnično informacijsko znanje. Kurikul: osnovna šola* (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 17. 6. 2013 s spletne strani: http://www.zrss.si/pdf/080711123601_l-k-knjiznicno_informacijsko_znanje_os-sprejeto.pdf.
- mCOBISS, *Virtualna knjižnica Slovenije na mobilnih napravah*. Pridobljeno 13. 9. 2013 s spletne strani: <http://m.cobiss.si/>.
- Sušec, Z. (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnošolskega izobraževanja*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo.
- Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina [elektronski vir]*. (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 29. 8. 2013 s spletne strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.

> **Gregor Škrli**, univ. dipl. bibl., je zaposlen kot knjižničar na Osnovni šoli Prule v Ljubljani. Naslov: Prule 13, 1000 Ljubljana
Naslov e-pošte: gregor.skrli@guest.arnes.si

Priloge

Učni list 1: OPIS RASTLINE

1. Izberi, katero rastlino boš opisoval/-a.
2. Poišči čim več podatkov o rastlini: v katero družino sodi, kje raste, katere posebnosti ima, za kaj jo uporabljamo ...; opiši tudi njeno zunanost (njene dele, višino, barvo ...). Izberi ustrezne podatke, ki jih smiselno poveži v enostavne in večstavne povedi.

Opisu naj bo za večjo nazornost in razumljivost dodano tudi slikovno gradivo (fotografija ali risba rastline).

Za zapis podatkov o gradivu uporabi tabelo in s knjižničarsko natančnostjo poišči čim več podatkov (če podatka ne najdeš, pusti prazno).

AVTOR	
NASLOV	
ŠT. STRANI	
KRAJ IZDAJE	
ZALOŽBA	
LETO IZDAJE	
UDK POSTAVITEV	

Navedi tudi uporabljeni vir. Če imamo knjigo enega avtorja, navedemo naslednje podatke:

Priimek, I. Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.

Če imamo knjigo, ki ima več kot tri avtorje, navedemo naslednje podatke:

Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.

Učni list 2: OPIS ŽIVALI

1. Izberi, katero žival boš opisoval/-a.
2. Poišči čim več podatkov o živali: v katero družino sodi, kje živi, katere posebnosti ima ...; opiši tudi njeno zunanost (dlaka, perje, višina, barva ...). Izberi ustrezne podatke, ki jih smiselno poveži v enostavne in večstavne povedi.

Opisu naj bo za večjo nazornost in razumljivost dodano tudi slikovno gradivo (fotografija ali risba živali).

Za zapis podatkov o gradivu uporabi tabelo in s knjižničarsko natančnostjo poišči čim več podatkov (če podatka ne najdeš, pusti prazno).

AVTOR	
NASLOV	
ŠT. STRANI	
KRAJ IZDAJE	
ZALOŽBA	
LETO IZDAJE	
UDK POSTAVITEV	

Navedi tudi uporabljeni vir. Če imamo knjigo enega avtorja, navedemo naslednje podatke:

Priimek, I. Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.

Če imamo knjigo, ki ima več kot tri avtorje, navedemo naslednje podatke:

Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.

Učni list 3: OPIS PREDMETA

1. Izberi, kateri predmet boš opisoval/-a.
2. Poišči čim več podatkov o predmetu: posebnosti, za kaj se uporablja ...; opiši tudi zunanost (barva, oblika, uporaba ...). Izberi ustrezne podatke, ki jih smiselno poveži v enostavčne in večstavčne povedi.

Opisu naj bo za večjo nazornost in razumljivost dodano tudi slikovno gradivo (fotografija ali risba predmeta).

Za zapis podatkov o gradivu uporabi tabelo in s knjižničarsko natančnostjo poišči čim več podatkov (če podatka ne najdeš, pusti prazno).

AVTOR	
NASLOV	
ŠT. STRANI	
KRAJ IZDAJE	
ZALOŽBA	
LETO IZDAJE	
UDK POSTAVITEV	

Navedi tudi uporabljeni vir. Če imamo knjigo enega avtorja, navedemo naslednje podatke:

Priimek, I. Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.

Če imamo knjigo, ki ima več kot tri avtorje, navedemo naslednje podatke:

Naslov dela. Kraj izida: založba, letnica.